

1

Spoznajmo naše trstnice in cvrčalce

// Dare Šere

Kako velik pomen imajo trstnice v Sloveniji, nam zgovorno pove že naslov naše revije *Acrocephalus*, kakor tudi zaščitni znak našega društva. Te skrivnostne ptice nas s svojim vedenjem in petjem izredno privlačijo. Ker vse vrste živijo skrito v močvirski vegetaciji, grmovju ali trstičju in so na selitvi ali preletu skoraj nevidne, se z njimi najpogosteje srečujemo obročkovačci ptic.

Trstnice imajo značilno stopničasta in zaokrožena repna peresa. Za vse (razen tamariskovko) je značilno, da se začnejo seliti v osrednjo Afriko že konec julija, višek dosežejo v avgustu, posamezni primerki pa pri nas ostanejo še celo ves oktober. Spomladanska selitev poteka v drugi polovici aprila, višek v maju, nekateri osebki so bili ugotovljeni na preletu tudi do sredine junija (to velja predvsem za srpično trstnico).

Še najbolj prepoznavna in določljiva je močvirska trstnica (*Acrocephalus palustris*), saj je s svojim petjem oziroma odličnim oponašanjem drugih vrst ptic nezamenljiva. Za gnezdišče si izbere vlažne predele z zlato rozgo, močvirskim osladom in drugim rastlinjem. Zelo podobna ji je srpična trstnica (*A. scirpaceus*), ki pa si za svoje gnezdišče izbere skoraj izključno trstičevje. Po petju se zelo razlikuje od močvirske trstnice, po obarvanosti pa sta si zelo podobni, še posebno njuni mladiči. Nezamenljiv zaradi značilnega petja, obarvanosti in velikosti je rakar (*A. arundinaceus*), ki je največja trstnica pri nas. Je tipičen predstavnik močvirij z bogatim trstičevjem, kjer tudi gnezdi. Vse tri navedene trstnice po telesu nimajo prog ali črtic, po čemer se razlikujejo od preostalih treh trstnic, ki so po hrbtu in drugod po telesu črtkasto obarvane. Bičja trstnica (*A. schoenobaenus*) ima značilno svetlo progno nad očmi. Zelo številna je na Cerkniskem jezeru in Ljubljanskem barju. Zelo podobna ji je povodna trstnica (*A. paludicola*), ki ima izrazito svetlo črto prek temena in svetlo nadočasno črto. Pred dobrimi sto leti je še zanesljivo gnezdila na Cerkniskem jezeru in takrat so jo imenovali

ojstrična trstnica. Med letoma 1970 in 1980 se je pri nas še pojavljala na preletu in selitvi, medtem ko je zadnjih dvajset let nismo več zabeležili. Podobno se je z njo zgodilo tudi v sosednjih državah, kjer se je njeno območje razširjenosti tako občutno skrčilo, da sodi med najredkejše evropske ptice pevke. Ostane nam še tamariskovka (*A. melanopogon*), ki je podobna bičji trstnici, a je temneje obarvana. V Sloveniji gnezdi občasno. Najbližja gnezdišča so na Madžarskem, zato se obročkovačci s to vrsto srečujejo večinoma meseca oktobra, ko se prek naših krajev seli na sredozemska trstičja, kjer prezimuje.

Za vse tri naše cvrčalce (*Locustella*) je značilen izredno stopničast in zaobljen rep, tako da podrepno perje presega zunanji repni peresi. Petje vseh treh vrst spominja na oglašanje različnih vrst kobilic ali na brenčanje neke žuželke, morda celo na šum šivalnega stroja ali petje zelene krastače. Vse živijo skrito življenje in najlaže jih najdemo in opazujemo v času gnezdenja, ko samec poje na izpostavljenem mestu. Kobiličar (*Locustella naevia*) je po hrbtu črtkast, medtem ko sta druga dva brez teh črtic. Trstni cvrčalec (*L. luscinioides*) je tipični predstavnik trstičevja, v nasprotju z rečnim cvrčalcem (*L. fluviatilis*), ki živi na močvirjenih travnikih, obraslih z grmovjem in drevjem, ali v topolovih in drugih nasadih z bogato podrastjo.

Morda ne veste,

da smo s pomočjo obročkovanja ugotovili:

- da naše močvirske trstnice in rečni cvrčalci prezimujejo v vzhodni Afriki (Kenija),
- da se pri nas obročkane srpične trstnice selijo prek Španije in Maroka v osrednji del Afrike (najdbi v Mavretaniji),
- da je bičja trstnica, obročkana na Švedskem, preletela 1191 kilometrov do Slovenije v samo treh dneh,
- da imamo najdbo tamariskovke v Španiji in na Korziki,
- da smo v Sloveniji ujeli kobiličarja, ki je bil obročkvan v Franciji,
- da smo močvirsko trstnico zabeležili v Sloveniji tudi nad 1600 metrov nadmorske višine (Vršič, Uršlja gora).

1: Rakar (*Acrocephalus arundinaceus*) je zaradi značilnega petja, obarvanosti in velikosti skoraj nezamenljiva trstnica pri nas. foto: Dejan Bordjan

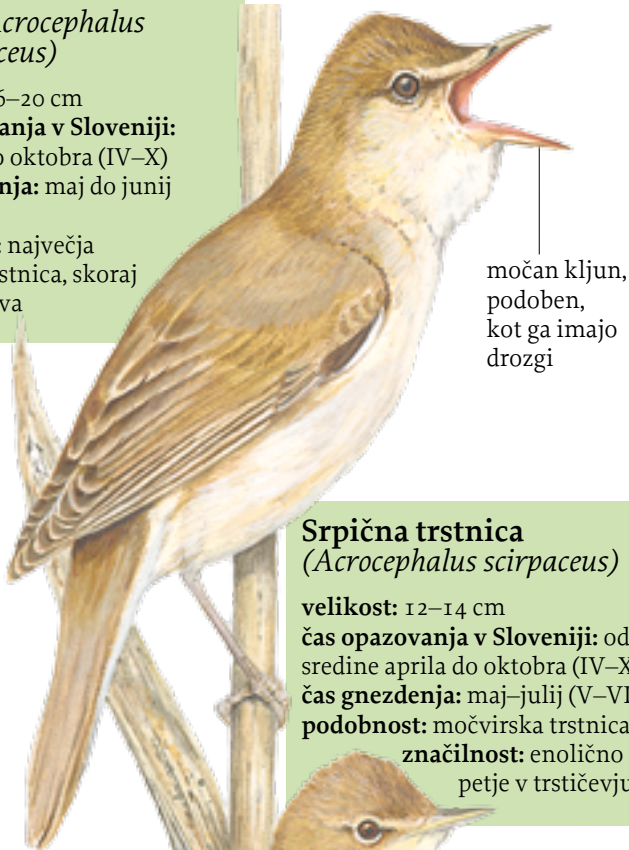
Trstnice in cvrčalci

Ilustracije Jan Hošek

Opisi k slikam veljajo samo za odrasle ptice!
Nekatere od teh vrst je celo v roki težko ločiti med seboj.

Rakar (*Acrocephalus arundinaceus*)

velikost: 16–20 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od aprila do oktobra (IV–X)
čas gnezdenja: maj do junij (V in VI)
značilnost: največja evropska trstnica, skoraj nezamenljiva

Srpična trstnica (*Acrocephalus scirpaceus*)

velikost: 12–14 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od sredine aprila do oktobra (IV–X)
čas gnezdenja: maj–julij (V–VII)
podobnost: močvirska trstnica
značilnost: enolično petje v trstičevju

rjava trtica in hrbet

noge temno rožnate barve

Močvirska trstnica (*Acrocephalus palustris*)

velikost: 13–15 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od maja do sredine oktobra (V–X)
čas gnezdenja: konec maja do začetka julija (V–VII)
podobnost: srpična trstnica
značilnost: odlično oponaša petje drugih vrst ptic

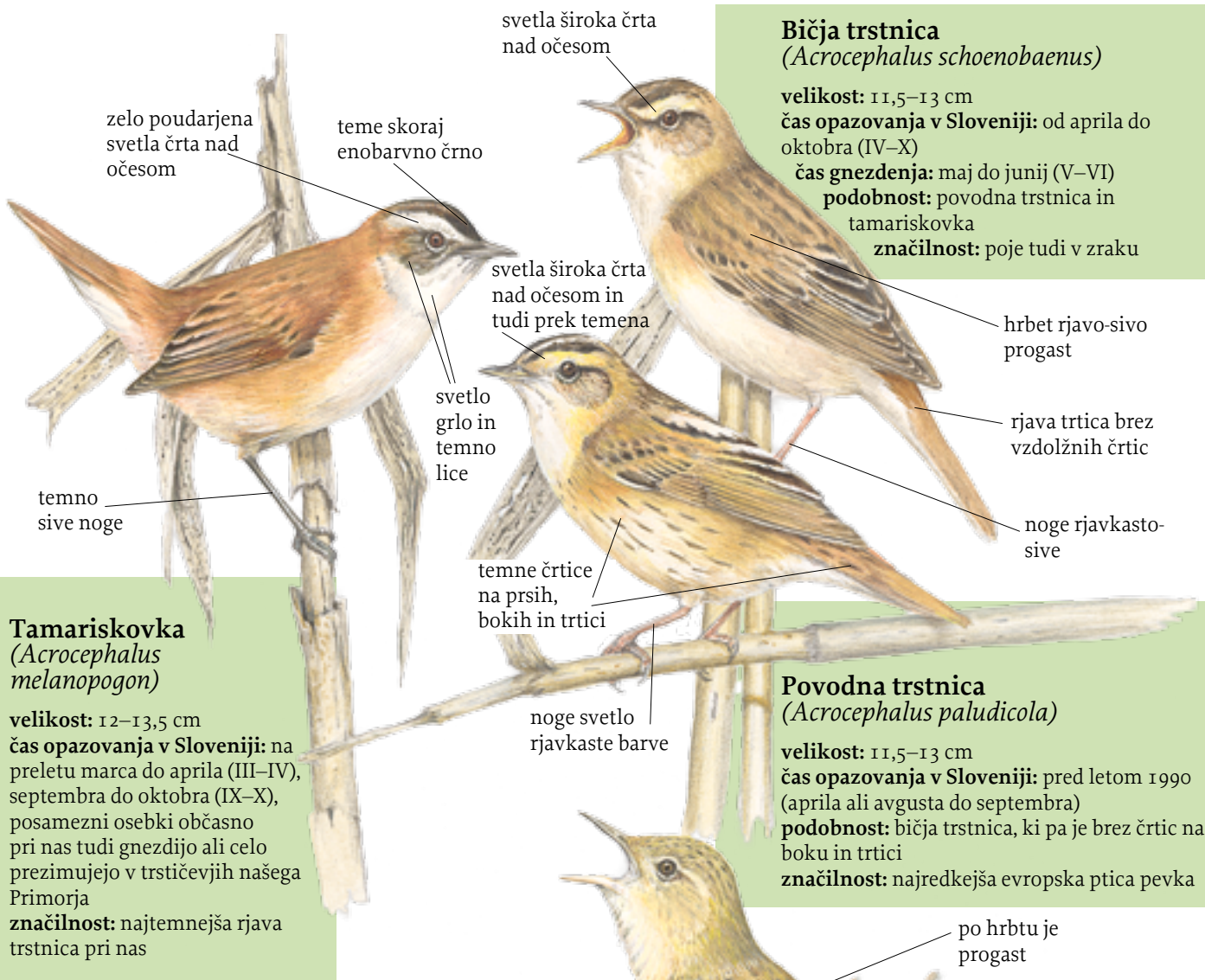
Trstni cvrčalec (*Locustella luscinioides*)

velikost: 13,5–15 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od aprila do oktobra (IV–X)
čas gnezdenja: maj do junij (V–VI)
podobnost: rečni cvrčalec
značilnost: močno podrepno perje presega zunanji repni peresi in je brez prog ali črtic

Dodatek:

- Za vse trstnice in cvrčalce je značilno, da se jim v času gnezdenja letalno perje in rep močno obrabita. Zaradi tega se po obarvanosti lahko ločijo od svojih mladičev, ki imajo sveže in neobrabrano perje.
- V Sloveniji so se obročkovalci srečali še z robidno (*Acrocephalus dumetorum*) in plevelno trstnico (*A. agricola*), kar priča o skritem življenju trstnic.
- Petje trstnic in cvrčalcev je šele z izkušnjami mogoče kar dobro ločiti. Vzorce petja posameznih vrst lahko poslušate na povezavi <http://www2.pms-lj.si/cdbarje/>, v poglavju *Nekaj zvokov s cedeja*. Izvirni posnetki so objavljeni tudi na zvočnem cedeju Tomija Trilarja Ljubljansko barje – skrivnostni svet živalskega oglašanja.
- Če želimo uspešno ločevati zgoraj omenjene vrste, jih moramo imeti v roki (pri obročkanju, ogledu prepariranih osebkov npr. v Prirodoslovnem muzeju Slovenije).

Za konec pa dober nasvet! Po dobrih risbah ali slikah trstnic ali cvrčalcev se ocenjuje dober priročnik za določevanje ptic.

Bičja trstnica
(*Acrocephalus schoenobaenus*)

velikost: 11,5–13 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od aprila do oktobra (IV–X)
čas gnezdenja: maj do junij (V–VI)
podobnost: povodna trstnica in tamariskovka
značilnost: poje tudi v zraku

hrbet rjavo-sivo progast

rjava trtica brez vzdolžnih črtic

noge rjavkasto-sive

Tamariskovka
(*Acrocephalus melanopogon*)

velikost: 12–13,5 cm
čas opazovanja v Sloveniji: na preletu marca do aprila (III–IV), septembra do oktobra (IX–X), posamezni osebki občasno pri nas tudi gnezdujejo ali celo prezimujejo v trstičevjih našega Primorja
značilnost: najtemnejša rjava trstnica pri nas

temne črtice na prsih, bokih in trtici

noge svetlo rjavkaste barve

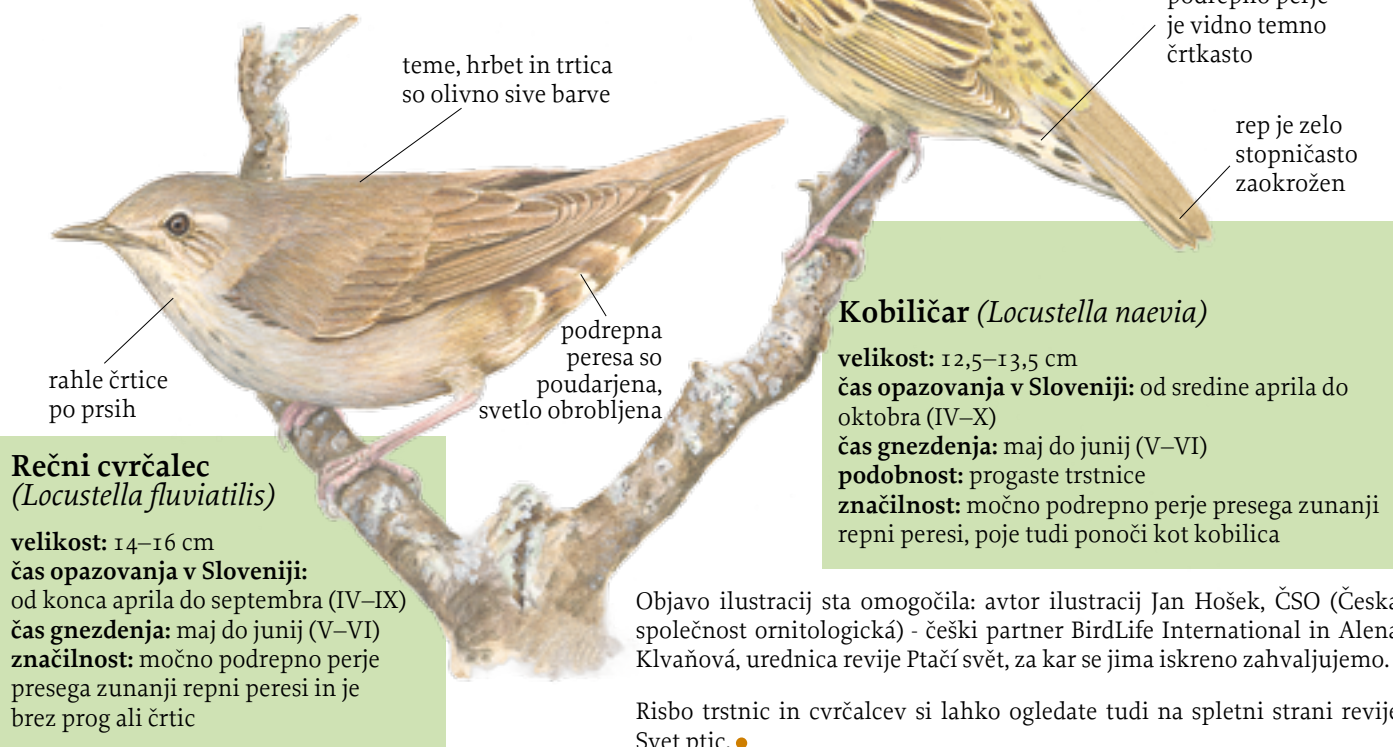
Povodna trstnica
(*Acrocephalus paludicola*)

velikost: 11,5–13 cm
čas opazovanja v Sloveniji: pred letom 1990 (aprila ali avgusta do septembra)
podobnost: bičja trstnica, ki pa je brez črtic na boku in trtici
značilnost: najredkejša evropska ptica pevka

po hrbtu je progast

podrepno perje je vidno temno črtkasto

rep je zelo stopničasto zaokrožen

Rečni cvrčalec
(*Locustella fluviatilis*)

velikost: 14–16 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od konca aprila do septembra (IV–IX)
čas gnezdenja: maj do junij (V–VI)
značilnost: močno podrepno perje presega zunanji repni peresi in je brez prog ali črtic

teme, hrbet in trtica so olivno sive barve

rahle črtice po prsih

podrepna peresa so poudarjena, svetlo obrobljena

Kobilicar (*Locustella naevia*)

velikost: 12,5–13,5 cm
čas opazovanja v Sloveniji: od sredine aprila do oktobra (IV–X)
čas gnezdenja: maj do junij (V–VI)
podobnost: progaste trstnice
značilnost: močno podrepno perje presega zunanji repni peresi, poje tudi ponoči kot kobilica

Objavo ilustracij sta omogočila: avtor ilustracij Jan Hošek, ČSO (Česká společnost ornitologická) - češki partner BirdLife International in Alena Klvaňová, urednica revije Ptáci svět, za kar se jima iskreno zahvaljujemo.

Risbo trstnic in cvrčalcev si lahko ogledate tudi na spletni strani revije Svet ptic. ●